

Nr 367.

Av herr **Mannerskantz m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående försöksverksamheten på jordbrukets område m. m.*

Kungl. Maj:t föreslår i proposition nr 167 till årets riksdag, att den försöksverksamhet på jordbruks- och husdjursområdet, som nu utövas av jordbruks- och husdjursavdelningarna vid Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, skall upphöra och avdelningarnas nuvarande arbetsuppgifter, som huvudsakligen beröra den praktiskt-ekonomiska försöksverksamheten, övertagas av lantbrukshögskolan. För detta ändamål skola vid lantbrukshögskolan upprättas tvenne nya institutioner, en för jordbruks- och en för husdjursförsök. Den försöksverksamhet, som nu utövas av svenska betes- och vallföreningen och svenska mosskulturföreningen, föreslås även skola övertagas av försöksinstitutionerna vid lantbrukshögskolan.

I nära anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 143/1931 beslöt 1931 års riksdag, att på Ultuna upprätta *en* lantbrukshögskola och *en* centralanstalt för försöksväsendet på jordbruksområdet, men under gemensam styrelse. De utredningsmän, som statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet år 1931 bemyndigades tillkalla för utredning av frågan om organisationen av försöksverksamheten på växt- och trädgårdsodlingens område, ha i sitt den 16 december 1933 avgivna betänkande föreslagit, att försöksanstalten skulle sortera under en egen styrelse. I Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition anmärker emellertid departementschefen, att detta utredningsmännens förslag innebär »ett väsentligt avsteg från förutsättningarna vid 1931 års riksdag». Vi få i samband härmed påpeka, att departementschefens nu framlagda förslag, som går ut på att ett fullständigt inlemmande av försöksverksamheten i lantbrukshögskolan, innebär ett fullständigt frångående av 1931 års riksdagsbeslut rörande den praktiska försöksverksamhetens och lantbrukshögskolans inbördes ställning. I Kungl. Maj:ts proposition nr 167 anför visserligen departementschefen, att »i åtskilliga av de avgivna yttrandena särskilt framhållits nyttan ur högskolans och undervisningens synpunkt av det krafttillskott ett tillförande till högskolan av den praktiska försöksverksamheten skulle utgöra». Denna synpunkt förtjänar givetvis beaktas men ej i sådan utsträckning att den för hela jordbruksnäringen så betydelsefulla praktiska försöksverksamheten missgynnas. Emellertid har från en nästan enhällig sakkunskap inom den praktiska försöksverksamheten framhållits, att, eftersom den praktiska försöksverksamheten främst måste inrikta sig på lösandet av aktuella ekonomiska problem, densamma i organisatoriskt hänseende måste vara så fristående, att den kan arbeta oberoende av sådana

eventuella krav från undervisningens och den teoretiska forskningens sida, som ej äro helt förenliga med dess huvuduppgifter. Vi vilja i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att i flera andra länder, exempelvis Finland, var från början försöksverksamheten sammankopplad med den högre lantbruksundervisningen i stil med vad som nu föreslås i Kungl. Maj:ts proposition, men att efter några års erfarenheter av denna anordning den praktiska försöksverksamheten avskildes från den högre lantbruksundervisningen och organiserades som en fristående anstalt.

De förut framställda kraven på en tillräcklig självbestämmanderätt för den praktiska försöksverksamheten kunna ej garanteras bli uppfyllda inom den av departementschefen föreslagna organisationsformen, såvida ej den i propositionen föreslagna nämnden för försöksfrågor får en annan sammansättning än den av departementschefen föreslagna. Departementschefen har nämligen föreslagit, att i denna, för jordbruks- och husdjursförsöksverksamheten gemensamma nämnd, skola ingå: såsom ordförande lantbrukshögskolans rektor samt som ledamöter den av lantbrukshögskolans styrelse utsedde ledamoten av försöksråden, försöksinstitutionernas föreståndare, föreståndarna för lantbrukshögskolans institutioner för allmän jordbrukslära, för växtodlingslära, för husdjurens utfodring och skötsel samt Ultuna egendoms förvaltare.

I denna nämnd, som ju är avsedd att bli den främsta instansen för handläggande av frågor rörande den praktiska försöksverksamheten, är försöksverksamheten endast representerad av tvenne fackmän, föreståndarna för försöksinstitutionerna, medan undervisningen och den teoretiska forskningen är företrädd av fyra personer. Det är väl de på praktiskt försöksarbete helt inriktade specialisterna, som bäst kunna avgöra, var och hur försöksarbetet skall sättas in för att kunna hjälpa jordbruksnäringens utöfvere tillrätta med sina ekonomiskt betydelsefulla problem. Vi anse därför, att den praktiska försöksverksamheten bör vara i högre grad representerad inom försöksnämnden, och föreslå därför följande sammansättning av nämnden för försöksfrågor: Lantbrukshögskolans rektor, föreståndarna för de båda försöksinstitutionerna, de vid försöksinstitutionerna anställda statsagronomerna, föreståndarna för högskolans institutioner för allmän jordbrukslära, växtodlingslära och husdjurens skötsel och utfodring samt dessutom den representant i jordbruksförsöksrådet, som styrelsen utser. Det synes oss även lämpligt, att denna nämnd handlägger, förutom de ärenden, som enligt propositionen tillkommer densamma, även sådana ärenden, såsom personalärenden m. m., vilka för lantbrukshögskolans övriga institutioner handläggas av lärarrådet.

Förutom denna nämnd för försöksärenden, som väl närmast torde få betraktas som en efterträdare till den förutvarande Centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet nämnd, vilken utgjordes av föreståndarna för dess olika avdelningar och underavdelningar samt styrelsens sekreterare, böra även inrättas försöksråd för jordbruks- och husdjursförsök. Förslag härom har även framlagts av departementschefen, ehuru vi, när det gäller jordbruksförsöksrådet, även i detta fall föreslå en annan sammansättning än

den som återfinnes i propositionen. Vi föreslå nämligen, att jordbruksförsöksrådet utökas med trenne representanter från de lokala försöksledarna. Dessa representanter böra väljas för en tid av tre år av ett årligen återkommande möte med de lokala försöksledarna. Dylika möten hava sedan lång tid tillbaka årligen förekommit och visat sig fylla en mycket stor mission för sammanhållandet av den lokala försöksverksamheten. Vi få därför föreslå, att principuttalande göres om hållandet av årliga dylika möten med de lokala försöksledarna och att desamma bli representerade i jordbruksförsöksrådet.

Det slutliga beredandet och fastställandet av planerna för den lokala försöksverksamheten har hittills omhänderhafts av en kommitté för hushållningssällskapens lokala jordbruksförsök. En dylik kommitté har visat sig vara nödvändig för att den lokala försöksverksamhetens arbeten skola kunna bedrivas med sådan planmässighet, att mera allmängiltiga slutsatser skola framkomma. För närvarande utgöres denna kommitté av sekreteraren hos styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet (ordförande), föreståndaren för centralanstaltens jordbruksavdelning, överassistenten vid samma avdelning, professorerna i allmän jordbrukslära och växtodlingslära vid lantbrukshögskolan, professorn i jordbrukslära vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut samt fyra representanter för hushållningssällskapens försöksledare. Kommittén har hittills sammanträtt två gånger om året, därav en i samband med det allmänna mötet med de lokala försöksledarna. I anslutning härtill föreslå vi en kommitté för den lokala jordbruksförsöksverksamheten enligt följande sammansättning: Föreståndaren för jordbruksförsöksinstitutionen, samma institutions statsagronomer, de tvenne nedan föreslagna inspektörerna för den lokala försöksverksamheten samt försöksmatematikern, föreståndarna för lantbrukshögskolans institutioner för allmän jordbrukslära och växtodlingslära samt trenne representanter för de lokala försöksledarna (lämpligen samma personer som ingå i jordbruksförsöksrådet). Vid denna kommittés sammanträden torde liksom hittills representanter för växtförädlingsanstalterna och andra inom vissa specialområden sakkunniga beredas tillfälle närvara.

Beträffande personalbehovet vid jordbruksförsöksinstitutionen föreslår departementschefen i den föreliggande proposition följande personalstat:

En föreståndare med professors tjänsteställning med placering i lönegraden B 30, tre statsagronomer (B 26), tre förste assistenter (e. o. 21. lönegraden), en kansliskrivare (B 11), tre kontorsbiträden (B 4) samt en vaktmästare (B 7). För assistenter med arvode enligt stat beräknas sju befattningar med ett medelarvode av 3,600 kronor samt en fältassistentbefattning med samma arvode. Slutligen beräknas 20,000 kronor för tillfälliga arbetskrafter vid institutionen och 6,000 kronor för arbeten vid fältförsöken å Ultuna.

Av de tre förste assistenterna på extra ordinarie stat avses tvenne under föreståndarens överinseende skola handhava arbeten i samband med den lokala gödslings- och växtodlingsförsöksverksamheten, och den tredje huvudsakligen syssla med försöksmatematiska frågor.

Det vill synas som om man i de tidigare utredningarna om försöksverksamhetens organisation i hög grad förbisett den betydelse, som den lokala försöksverksamheten har för landets jordbruk, och även underskattat omfattningen av de arbetsuppgifter, som i samband med denna verksamhet åvilar centralanstaltens jordbruksavdelning. Man kan med ledning av de senaste årens erfarenheter vänta, att denna verksamhet ytterligare kommer att öka. Det synes under sådana omständigheter ej vara möjligt för föreståndaren att, samtidigt med sina administrativa uppgifter och de speciella försöksuppgifter, som komma på hans del, då han ju även skall fylla en statsagronombefattning, kunna ägna så mycken tid åt den lokala försöksverksamheten, att han kan tänkas direkt utöva ledningen av densamma. För övrigt kan man av samma person ej förutsätta, att han, samtidigt som han är specialist inom ett visst fack, äger sådana insikter i samtliga de fack, som den lokala verksamheten berör (allmänna växtodlings- och sortspörsmål, gödslings- och kalkningsfrågor, ogräsfrågor m. m.), att han kan direkt leda hela denna verksamhet. Tidigare har det varit så, att föreståndaren för centralanstaltens jordbruksavdelning handhade ledningen av den lokala gödslingsverksamheten och överassistenten vid underavdelningen för växtodling handhade den lokala växtodlingsförsöksverksamheten. Då var emellertid den lokala försöksverksamheten av mindre omfattning än nu är fallet, och de övriga försöksuppgifterna hade ej alls den omfattning, som de i och med den nya försöksinstitutionens tillkomst måste beräknas få.

Under hänvisande till vad sålunda anförts få vi därför föreslå, att för handhavandet av de lokala gödslings- och växtodlingsförsöken inrättas tvenne ordinarie befattningar, vilkas innehavare lämpligen benämnas »inspektörer för den lokala försöksverksamheten». Vid beräkning av dessa befattningshavares löneförmåner anse vi, att de närmast böra jämföras med och äga motsvarande kompetens som innehavarna av befattningarna som frökontrollant och fältkontrollant vid statens centrala frökontrollanstalt och sålunda placeras i lönegraden B 24. Avlöningarna för var och en av dessa befattningshavare uppgå, efter minskning med fastställt pensionsavdrag, till 7,160 kronor eller för båda till 14,320 kronor.

Jämsides med och i viss mån betingande de senare årens starka utveckling av fältförsöksverksamheten ligger en betydande utveckling och nyorientering på försöksteknikens och försöksmatematikens område. Dessa discipliner ha därför redan nu en mycket stor betydelse för försöksverksamheten, och det synes oss därför nödvändigt, att de vid jordbruksförsöksinstitutionen bli representerade av en högt kvalificerad befattningshavare. Vi föreslå därför inrättandet av en ordinarie befattning, vars innehavare lämpligen benämnas »försöksmatematiker». För denne befattningshavare bör fordras samma kvalifikationer som av inspektörerna för den lokala försöksverksamheten, och även denna befattning bör därför placeras i lönegraden B 24. Vi vilja erinra om att lantbrukshögskolans lärareråd föreslagit, att speciallärarebefattningen vid högskolan ombildas till en professur i försöksstatistik, vars innehavare dels skulle handhava undervisningen i detta ämne

vid högskolan, dels skulle ägna sig åt egna forskningar på detta område och slutligen stå försöksinstitutionerna till tjänst med upplysningar i hithörande frågor. Av vissa anledningar torde denna tanke ej längre äga aktualitet. Det torde emellertid böra tagas under övervägande om ej försöksmatematikern borde åläggas att jämsides med sitt arbete vid jordbruksförsöksinstitutionen även lämna undervisning i försöksteknik vid lantbrukshögskolan (en kurs om c:a 30 timmar jämte övningar) samt biträda övriga högskolans institutioner i försökstekniska och försöksmatematiska frågor. Avlöningen för denna befattningshavare uppgår efter minskning med fastställt pensionsavdrag till 7,160 kronor.

I och med bifall till detta vårt förslag bli de av departementschefen föreslagna förste assistentbefattningarna överflödiga.

En sammanfattning visar, att årsavlöningarna vid jordbruksförsöksinstitutionen efter de av oss föreslagna ändringarna i personalstaten böra beräknas för ordinarie personal till (11,300 + 28,350 + 14,320 + 7,160 + 3,900 + 8,050 + 3,300 =) 76,380 kronor, för assistenter till (25,200 + 3,600 =) 28,800 kronor samt för tillfällig arbetskraft till (20,000 + 6,000 =) 26,000 kronor eller tillhopa till (76,380 + 28,800 + 26,000 =) 131,180 kronor, vilket jämfört med departementschefens förslag innebär en ökning med allenast 4,080 kronor.

På grund av vad ovan anförts få vi sålunda hemställa, att riksdagen måtte besluta

att den i Kungl. Maj:ts proposition nr 167 föreslagna nämnden för försöksfrågor får den av oss ovan föreslagna sammansättningen och befogenheten;

att det i propositionen föreslagna jordbruksförsöksrådet utökas med 3 representanter för de lokala försöksledarna, valda av ett årligen återkommande möte med dessa försöksledare samt att ett principuttalande om hållande av dylika möten göres;

att en kommitté för den lokala försöksverksamheten bildas med den uppgift och sammansättning, som av oss ovan föreslagits; samt

att tre ordinarie befattningar i lönegrad B 24 inrättas vid jordbruksinstitutionen, av vilka två benämnas inspektörer för den lokala försöksverksamheten och den tredje försöksmatematiker, medan de i propositionen föreslagna tre förste assistenterna i 21:a lönegraden för e. o. personal utgå.

Stockholm den 27 mars 1936.

Axel Mannerskantz.

Joh. Johansson,
Friggeråker.

Gottfr. Karlsson.